

Αφιερωματική έκδοση του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας

Κάρολος Κουν: Η σφραγίδα της θεατρικής προσωπικότητας

Ο Του **ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΟΓΙΑΝΝΗ**
θεατράνθρωπος Κάρολος Κουν σηματοδοτούσε, όσοι ελάχιστοι άλλοι, την πορεία του Ελληνικού Θεάτρου, τις αναζητήσεις και τις πραγματώσεις του. Φωτισμένη προσωπικότητα με τεράστια θεατρολογική γνώση, που την απόκτησε με τη συνεχή και αδιάλειπτη ασχολία του με το θέατρο και την εφαρμογή στην πράξη των οραματισμών και των εμπνεύσεών του. Αφιερωμένος εξήντα ολόκληρα χρόνια, ιεραποστολικά θάλαγα, στην καλλιέργεια της θεατρικής πράξης και στη διαμόρφωση υποκριτικών συνειδητώσεων στους μαθητές του, στάθηκε ένας ριζοσπάστης και καινοτόμος των θεατρικών πραγμάτων στη χώρα μας. Η πορεία που ακολούθησε ήταν μοναχική, χωρίς πολιτικά και άλλα στρίψιμα και που παρ' όλα αυτά κατόρθωσε να επιβάλει την παρουσία του στα θεατρικά τεκταινόμενα και να καταστεί ο έτερος πόλος, έναντι του Εθνικού Θεάτρου στο χώρο της δραματουργίας.

Το "Θέατρο Τέχνης" που ίδρυσε το 1941, στάθηκε ο πυρήνας δημιουργίας καινούργιου θεατρικού βλέμματος και υποκριτικής αισθητικής. Υπήρξε ο καλλιτέχνης που απάλλαξε το θέατρο από τις μπουλμπάρ παραστάσεις και εγκατέστησε τη σύγχρονη ρεαλιστική άποψη του σύγχρονου θεατρικού προβληματισμού. Σ' αυτόν τον άνθρωπο-καλλιτέχνη, είναι αφιερωμένος ο πρόσφατος ογκώδης τόμος που κυκλοφόρησε από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας με τίτλο: "Κάρολος Κουν" (Έκδοση Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 2010, σ.σ. 324). Η εκπαιδευτική αυτή έκδοση φέρει την επιστημονική επιμέλεια της Διπλ. Καγγελάρη και απαρτίζεται τόσο από επιλεγμένα θεατρολογικά κείμενα ειδικών θεατρολόγων, όσον και από τεκμηριωτικό φωτογραφικό υλικό που σηματοδοτεί τα στάδια της θεατρικής ανέλιξης του Καρόλου Κουν. Η Έκδοση προλογίζεται από τον πρόεδρο της Εθνικής Τράπεζας, Βασίλη Ράπανο και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο Απόστολο Ταμπακάκη.

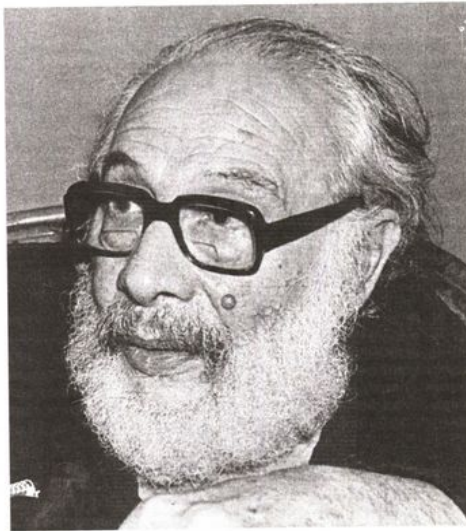
Κορυφαίος σκηνοθέτης και παιδαγωγός ο Κάρολος Κουν, ταύτισε την ύπαρξή του με το "Θέατρο Τέχνης" και την εδραίωση της νεωτερικότητας στην νεοελληνική σκηνή. Υπήρξε μια σπουδαία μορφή του μεταπολεμικού πολιτισμού στην Ελλάδα και βαθιά πολιτικοποιημένος, όποιος ήταν πίστευε πως η Τέχνη έχει κοινωνική αποστολή και αποσκοπεί στο να υπηρετεί τον άνθρωπο.

Γεννήθηκε το 1908 σ' ένα αστικό σπίτι της Κωνσταντινούπολης, με γερmano-πολωνοεβραϊκές και ελληνικές ρίζες, κοσμοπολίτης ο ίδιος, μεγάλωσε σ'

ένα ελληνικό περιβάλλον με ρομικές παραδόσεις, διδάχτηκε τα πρώτα γράμματα του κατ' οίκον. Στην εφηβεία του φοιτήσε στην Αμερικανική Ροβέρτειο Σχολή, όπου και έρχεται για πρώτη φορά σ' επαφή με το θέατρο μετέχοντας στο θεατρικό όμιλο της Σχολής. Το 1928 παρακολουθεί μαθήματα αισθητικής και θεατρικής πράξης στην Σορβόνη, οπότε ήρθε σε επαφή με τις ανανεωτικές σκηνοθεσίες του σύγχρονου του Παρισιού. Τον επόμενο χρόνο εγκαταστάθηκε οριστικά στην Ελλάδα. Με την εγκατάστασή του στην Αθήνα άρχισε να διδάσκει Αγγλικά στο Κολλέγιο Αθηνών και ταυτόχρονα επιχειρεί τις πρώτες ανανεώσεις του στον θεατρικό χώρο, διοργανώνοντας θεατρικές ομάδες καθηγητών και εμπλεκόμενες καινοτόμες μαθητικές παραστάσεις (1932-1939). Παράλληλα η γνωριμία του με τον Κόντογλου και τον Τσαρούχη τον ώθησε να δημιουργήσει το πρόπλασμα του "Θεάτρου Τέχνης", με Επαγγελματική Λαϊκή Σκηνή (1934-1936) με ηθοποιούς παιδιά του λαού.

Στην επόμενη τριχρόνη θητεία του είχε αναλάβει ως σκηνοθέτης τους θιάσους της Κατερίνας Ανδρεάδη και της Μαρίας Κοτοπούλη.

Στην περίοδο της Κατοχής ιδρύει με παλιούς και νέους συνεργάτες του ένα θέατρο συνόλου που απέρβλεπε σε υψηλούς θεατρικούς στόχους. Το στέγαζε στο Υπόγειο του Ορφέα, εκεί που βρισκόταν μέχρι το θάνατό του και αποτέλεσε μια αναγκαία λύση για τη θεατρική στήλη του. Αργότερα η ανάγκη έγινε μόδα και τα διάφορα θεατρικά σχήματα αναζητούσαν παρόμοιους μικρούς χώρους, μιμούμενοι το

εγχείρημα του Κουν. Η πρώτη παράσταση δόθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1942, με την "Αγριόπαπα" του Ίψεν με την καινούρια αισθητική γραμμή του Κουν, οπότε και άνοιξε η "πύλη της Ιστορίας για το Θέατρο Τέχνης".

Από κει και ύστερα ο Κουν αφοσιώθηκε με την ψυχή του στην πραγμάτωση των οραμάτων του. Παρουσίασε την πλειονότητα της σύγχρονης παγκόσμιας θεατρικής παραγωγής, αλλά και κλασικών έργων υπογράφοντάς τα με την φρέσκια σκηνοθετική ματιά του. Και ποιος δεν ανέβασε! Ερρίκος Ίψεν, Άντων Τσέχωφ, Ζαν Α-

νουί, Λουίτζι Πιραντέλο, Ζαν Ραμό, Μπιέρναντ Σω, Τζων Στάιμπεκ, Μπέρτολτ Μπρεχτ, Σάμουελ Μπέκετ, Ιονέσκο, Άρθουρ Μύλλερ, Αύγουστος Στρίνμπεργκ, Ευγένιος Ο' Νιλ, Τεννυσί Ουίλιαμς και δεκάδες άλλων δοκιμών ξένων θεατρικών συγγραφέων.

Ακόμη ο Κάρολος Κουν πρόσεξε ιδιαίτερα και ανέδειξε τους σύγχρονους Έλληνες θεατρικούς συγγραφείς που ούτε το καθ' ύλην αρμόδιο Εθνικό Θέατρο δεν τους πρόσεξε. Έτσι με τον Πατριάρχη Ιάκωβο Καμπανέλλη, ανέδειξε έργα σύγχρονων όπως των Δημ. Βυζάντιου, Δημ. Κεχαϊδή, Γιώργου Σεβα-

στίκογλου, Λούλας Αναγνωστάκη, Γιώργου Σκούρτη, Ελένης Χαβιαρά και πολλών άλλων. Ακόμη επιτυχημένες ήταν οι κατά καιρούς παραστάσεις του με έργα του Κρητικού και Μεσοαιωνικού Θεάτρου.

Το Αρχαίο Θέατρο υπήρξε ένας κατ' εξοχήν χώρος θεατρικής δραστηριοποίησης του Καρόλου Κουν. Σκηνοθέτησε όλους τους τραγικούς και τον Αριστοφάνη σε παραστάσεις που έφεραν τη σφραγίδα μιας εμπνευσμένης ανανέωσης της θεατρικής πράξης. Εκκλησιαστικές παραστάσεις με αποκορύφωμα εκείνης με τους "Ορνίθες" του Αριστοφάνη που ξεσκώσε θόρυβο, για να καταχθισθεί μετά.

Πέρα απ' όλα ένα εξίσου μεγάλο επίτευγμα του Καρόλου Κουν υπήρξε η Σχολή του "Θεάτρου Τέχνης". Όλοι οι μεγάλοι ηθοποιοί της νεότερης γενιάς φοίτησαν και διαπαιδαγωγήθηκαν από τη Σχολή του Κουν. Υψηλή θεατρική παιδεία και διδαχή υποκριτικής Τέχνης.

Το δημιουργήμα του Κουν, το "Θέατρο Τέχνης" αντέξε πολλές δοκιμασίες, στάθηκε ακλόνητο και στη διάρκεια της Δικτατορίας και αποδείχτηκε ένα από τα μακροβιότερα καλλιτεχνικά θέατρα. Χάρη στην ικανότητά του να ανανεώνεται, να αφομοιώνει τα νέα ρεύματα της καλλιτεχνικής ζωής και να τα προσαρμόζει και να ευθυγραμμίζει την ελληνική σκηνική πρακτική με τις εξελίξεις και τις απαιτήσεις των νέων καιρών. Τελικά ο Κάρολος Κουν οραματίστηκε και θεμελίωσε ένα θέατρο στους αντιποδές του εμπνευσμένου θεάτρου, ένα θέατρο που στηριζόταν στην έννοια του Ensemble και στην παρουσία μιας Σχολής Δραματικής Τέ-

χνης.

Ο Ευγένιος Ιονέσκο έγραψε για τον Κουν: "Ίδου ένας άνθρωπος σκεπτόμενος, χωρίς να γίνεται θεολόγος - δογματιστής είτε ιεροεξεταστής. Ποτέ δεν αντιμετώπιζε το έργο σαν μια αφορμή για να διοικηθεί τις προσωπικές του έμμενες ιδέες και τα προσωπικά του πνευματικά προβλήματα με τη μάσκα μιας "αντικειμενικής σκέψης". Ο Κουν και οι ηθοποιοί του δίνουν ζωή στο κείμενο και το φωτίζουν. Ζουν οι ίδιοι για να δώσουν υπόσταση στο έργο".

Η Έκδοση αυτή του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας που επιμελήθηκε με προσοχή και ευλάβεια η Διπλ. Καγγελάρη, καλύπτει και φωτίζει πολύπλευρα το φαινόμενο Κάρολος Κουν, μιας σπάνιας ελληνικής καλλιτεχνικής προσωπικότητας του εικοστού αιώνα.

Τα δοκίμια των έγκριτων θεατρολόγων Ελένης Βαρσοπούλου, Βαίου Παγκουρέλη, Σπύρου Καψάλη, Γιάννη Γρηγοριάδη και της Διπλ. Καγγελάρη, μαζί με τα αποσπάσματα κειμένων του Καρόλου Κουν, του Αιμίλιου Χουρμούζιου, της Μάγισ Λυμπεροπούλου, του Λαζάνη, του Κουγιουμτζή, του Αρμένη και μιας πλειάδας άλλων, φωτίζουν άπλετα την προσωπικότητα του Κουν και του έργου του. Ιδιαίτερα σημαντικό τμήμα του έργου αποτελεί ο κατάλογος της Παραστασιολογίας του Καρόλου Κουν τόσο στο Θέατρο Τέχνης, όσο και τις σκηνοθετικές του πραγματώσεις σε άλλα θεατρικά σχήματα και σ' αυτό ακοίμα το Εθνικό Θέατρο.

Επίσης η πληθώρα των φωτογραφικών απεικονίσεων τεκμηριώνουν την σοβαρότητα του έργου. □